

ПРЕДИЗБОРНА ШАХОВСКА ТАБЛА

Избори за устав или устав за изборе

Тадић и Коштуница су показали и потврдили државни сензибилитет и време је да предводе конституисање Србије као демократске и модерне европске државе, са новим уставом

Разговори о новом уставу неминовно отварају и питање динамике избора, односно да ли само избори за (уставотворну) скупштину или на свим нивоима, пошто од тога зависи и да ли се Тадић и Коштуница помоћу устава међусобно смењују и(ли) се можда и замењују.

Владу Србије, коју изгледа може сменити само нови устав, пратиле су одређене повољне и неповољне околности. Преживела је обуставу преговора о придруживању ЕУ (њој припадају заслуге што су преговори и започети), одвајање Црне Горе, разлаз у СПО-у, излазак СДП-а, расколе у СПС-у, оставку Лабуса, али још и поплаве, птичји грип, клизишта и афере: „Мобтел“, „панцир“ и „кофер“. Повољна околност за ову владу је што има „билатералну опозицију“ (Сартори). То значи да су две највеће опозиционе странке, СРС и ДС, свака појединачно, ближе влади него међусобно. Отуда је слабија критика и мања опасност за обарање владе од стране такве опозиције.

И СРС и ДС значајно помажу влади својим (не)чињењем. СРС, нарочито кворумима и вођењем Административног одбора у Скупштини. У односу радикала према влади једна прича иде друмом, друга шумом. Критикују владу и вређају Г17 плус, али им сервисирају мандате.

Демократска странка је помогла влади изласком из парламента. Она је пропустила прилику да се јасније профилише као опозициона странка на кључном нивоу власти – републичком. Томе је допринела и кохабитација председника и премијера. Због тога, као и услед чињенице да је ДС владајућа у покрајинској власти у Војводини, у Београду и у већем броју градова у Србији, не мали број обичних грађана у унутрашњости Србије их (неоправдано) доживљава као владајућу, али и као партију одговорну за стање у земљи. То је помогло онима који су се удруживали на допунским локалним изборима широм Србије под мотом: „сви против жутих“.

Да ли то значи да ће на републичким изборима бити могуће „сви против радикала“ како би се зауставио њихов успон, јер на свим тешким проблемима за председника и

премијера, али пре свега за Србију (Косово, Хаг, тужба за геноцид БиХ...), који су наслеђе власти радикала или подржаване од радикала, ДС и ДСС губе а радикали профитирају.

СРС не учествује у преговарачком тиму о Косову, али би за потребе избора максимално експлоатисали могући негативни исход „стандарда и статуса“. То је један разлог више да избори буду пре окончања преговора о Косову. Осим тога, ако на изборима победе радикали, они који одлучују о Косову би имали више изговора за негативна решења за Србе и обрнуто.

У суочењу с питањем да ли устав смењује и председника Републике, помало (не)очекивано се назире потенцијални спор – „избори за устав или устав за изборе“, односно, да ли треба организовати изборе (само) за парламент или и за председника Републике.

Ако остане решење да се председник бира непосредно, требало би да се опет изађе на црту Томиславу Николићу. Новим уставом Тадић и Коштуница смењују један другог, али је отворена могућност и да се замене.

Боље је да председник Републике остане због континуитета власти и стабилности земље, али ако се договоре, Коштуницу би радикали лакше прихватили за председника, Тадић би вероватно имао више посланика у парламенту од премијера, па би му природно следовала улога мандатара за нову владу.

Договор ДС-а и ДСС-а би могао да буде постигнут о процедури, о ненападању, о неуласку у савез са радикалима. ДС се већ одавно изјаснила између „демократа“ са једне, и радикала и социјалиста са друге стране. Понуда Г17 плус о разговорима (или посредовању) је прихваћена. ДСС је на реду. Антирадикалски став није довољан за победу демократа над радикалима, које је боље пацификовати него забранити.

У случају договора „демократа“, вероватно је да би се на изборе ишло са одвојеним листама. Има индиција да ДСС буде епицентар окупљања неке врсте „народњачке коалиције српских домаћина“ (Велимир Илић, Верко Стевановић, Драган Марковић, Добривоје Будимировић и Радован Радовић). А ДС може да буде стожер за странке социјалдемократско-грађанске оријентације.

Остаје да се види до које мере ће ове веће странке бити отворене за све оне мање које би да им похрле у загрљај. Осталима остаје „трећа листа“ или самостални излазак, плус партије мањина за које је укинут цензус, што је

можда довољно за нову демократску владу.

Тадић и Коштуница су показали и потврдили државни сензибилитет и време је да предводе конституисање Србије као демократске и модерне европске државе, са новим уставом и са њима на челу. Места има довољно и за све остале. Надајмо се да ће сујете бити смањене до нивоа њихових програмских разлика, а да ће „службе и дружбе“ остати по страни. И грађани и свет то очекују од њих.

У Србији оптерећеној прошлости, време је да будућност почне!

Славиша Орловић

Предавач на Факултету
политичких наука

Politika, 24.06.06.